

Ylioppilaan etikettiopas

Tänäkin keväänä monessa kodissa valmistaudutaan kuumeisesti tuleviin lakkiaisiin. Viimeistään siinä vaiheessa, kun lehdet julkaisevat listansa kevään ylioppilaista, (ja oma nimikin sieltä löytyy) on aika alkaa miettimään, millaiset juhlat itse tahtois valkolakkinsa kunniaksi järjestää. Ylioppilasjuhlien järjestäjällä on monta mutkaa matkassaan, ennen kuin valkolakki saadaan päähän ja vieraat kahvitettua. Iloista juhlaa ei kuitenkaan kannata pilata turhalla stressaamisella.

Vanha sanonta: ”hyvin suunniteltu on puoliksi tehty”, pitää varmasti paikkaansa juhla-asioissakin.

TUTKINTO

Ollako vai eikö olla ylioppilas?

Kevät on abiturienteille jännittävää aikaa. Toiset jännäyvät tosissaan irtoaako valkolakki vai ei, toiset taas odottelevat tuloksia tyynen rauhallisina. Kun kirjoitukset on puurettu kunnialla läpi, ja abiturienti on osoittanut täyttävänsä ylioppilaalle asetetut vaatimukset, olisi tulevan ylioppilaan hyvä vielä kartuttaa yleissivistystään kertaamalla itse tutkinnonkin historiaa.

Pääsykuuluisteluista sivistyksen perustaksi

Vuonna 2002 ylioppilastutkinto täytti 150 vuotta. Nykymuotoisen tutkinnon juuret ulottuvat Turun Akatemian pääsykuulusteluihin, joiden tarkoituksena oli aikoinaan mitata akatemiaan pyrkivien kokeilaiden latinan ja kristinuskon perusteiden osaamista. Vuonna 1852 tutkinto sidottiin ensi kertaa lukion oppimäärään ja siitä nykymuotoisen ylioppilastutkinnon katsotaan saaneen alkunsa.

Vuonna 1874 annettiin keisarillinen asetus ylioppilastutkinnosta, jonka myötä kuulusteluja alettiin suorittaa lyseoissa ympäri maan. Alun perin vain miehet saivat suorittaa arvostetun tutkinnon, mutta vuodesta 1901 saakka myös naisilla on ollut mahdollisuus ylioppilastutkintoon ilman erillistä lupaa. Edistyksellinen nainen Maria Tshetshulin suoritti kuitenkin ensimmäisenä naisena ylioppilastutkinnon jo vuonna 1870.

Aiemmin ylioppilastutkinnon suorittaneet olivat kansan keskuudessa arvostettuja harvinaisuuksia. Se on ymmärrettävää, koska 1850-luvulla uusia ylioppilaita tuli vuosittain vain noin 70. Nykyisinkin ylioppilastutkinnon suorittaminen on yhä arvostettava saavutus, mutta mikään harvinaisuus se ei enää ole. Ylioppilaiden määrä alkoi lisääntyä 1950 ja -60 luvulla. Vuosituhannen vaihteessa tutkinnon suoritti vuosittain jo 35 000 uutta ylioppilasta.

Tämän päivän tutkinto

Nykyisin, rakennekokeiluja lukuun ottamatta, ylioppilaskokeeseen kuuluvat pakollisina äidinkieli, toinen kotimainen kieli, vieras kieli, sekä valinnaisena joko matematiikka tai reaali.

Arvosanat ovat parhaimmasta huonoimpaan: laudatur (L), eximia cum laude approbatur (E), magna cum laude approbatur (M), cum laude approbatur (C), lubender approbatur (B), approbatur (A) sekä hylätty arvosana: improbatur (I). Eximia cum laude approbatur otettiin käyttöön uutena arvosanana

keväällä 1996. Samana keväänä hyväksyttiin myös mahdollisuus tutkinnon suorittamiseen hajautetusti.

Minne olet menossa ylioppilastutkinto?

Ylioppilastutkinto tulee uudistumaan monin tavoin. Tällä hetkellä eduskunnassa käsitellään rakenneuudistusta, jonka myötä äidinkieli jäisi ainoaksi pakolliseksi aineeksi. Lopuista aineista, toinen kotimainen kieli, vieras kieli, matematiikka ja reaali, kokelas saisi itse valita kolme ainetta, jotka hän haluaisi kirjoittaa.

Tänä keväänä 40 000 lukiolaista osallistui työnseisaukseen osoittaakseen tukensa rakenneuudistukselle. Uudistetun ylioppilaskokeen odotetaan tulevan voimaan viimeistään keväällä 2005.

Ylioppilastutkinnon reaalikoe jaetaan yksittäisten aineiden kokeiksi, ns. ainereaalikokeiksi. Kunkin ainereaalikokeen suorittamisesta annetaan erillinen arvosana ja kuhunkin kokeeseen tulee 1 – 4 ainerajat ylittävää tehtävää.

Kullakin tutkintokerralla reaaliaineiden kokeita järjestetään kahtena päivänä. Kokelas voi hajauttaa ylioppilastutkinnon suorittamisen kolmeen tutkintokertaan, mikä tarkoittaa sitä, että halutessaan kokelas voi suorittaa kuusi eri reaaliainetta. Kahta useamman reaaliaineen suorittaminen vaatii siis osallistumista useampaan tutkintokertaan. Hyväksytyt reaaliaineen kokeen voi halutessaan uusia kerran nykyisen kahden kerran sijasta.

Keväällä 2007 otetaan käyttöön uudistettu äidinkielenkoe. Aineistokokeen ja otsikkoaineen tilalle tulevat tekstitaidon koe, jossa vastataan useampiin kysymyksiin ja esseekoe, jossa kirjoitetaan perinteinen ylioppilasaine. Arvosana määräytyy kokeiden yhteispistemäärän perusteella.

YLIOPPILASLAKKI

Mikä, mikä Ylioppilaslakki?

Ylioppilaslakki on tänäkin päivänä arvokas päähine, vaikkei sen kantaja enää herätäkään samanlaista arvostusta kuin entisaikoina, jolloin ylioppilaslakki päässään kulkevalle ”maisterille” saatettiin jopa kumarrella tai niiailla. Vaikka ylioppilaslakki kaivetaankin nykyään esille lähinnä vappua ja joitakin yliopistollisia tapahtumia varten, on sen historia silti hyvä tuntea edes pääpiirteittäin, ennen kuin lakin omaan päähänsä painaa.

Valkolakin värikäs historia

Venäjällä määrättiin vuonna 1832 ylioppilaille käytettäväksi arkiunivormu, johon kuului myös tummansinisestä kankaasta valmistettu pronssisella lyyrasoljelle koristettu lakki. Vuonna 1860 univormun käytöstä luovuttiin, mutta nykyisen ylioppilaslakin esi-isä, univormuun kuulunut sininen lakki jäi kuitenkin käyttöön.

Suuressa pohjoismaisessa ylioppilaskokouksessa Upsalassa vuonna 1875 suomalaiset ylioppilaat ottivat ensikertaa käyttöönsä uudistuneen, valkoisen ylioppilaslakin. Esimerkki valkoiseen väriin otettiin ruotsalaisten ylioppilaiden lakista.

1890-luvulla naisylioppilaat käyttivät vielä erilaista lakkia, kuin mieskollegansa. Naisten ylioppilaslakkina toimi tuolloin mustasta ja valkoisesta sametista ommeltu fryygalaismyssyä muistuttava hattu. Naisylioppilaiden yleistyessä, he alkoivat käyttää samanlaista lakkia, kuin mieskollegansa.

Kuusikymmentäluvulla ylioppilaslakkia vähäteltiin ja se leimattiin herkästi porvarillisen hapatuksen symboliksi. Silloiset ylioppilaat keksivät monia tapoja kapinoida valkolakkaa vastaan. Lyyra saatettiin korvata suorastaan halventavilla vaihtoehtosymboleilla, ja jotkut kieltäytyivät ostamasta ylioppilaslakkia lainkaan. Sittemmin ylioppilaslakki on saanut lisää arvostusta, eikä se ole enää joutunut poliittisten intohimojen kohteeksi.

Monien vaiheiden kautta nykyiselleen

Nykyään lakki on valkoista samettia, sitä kiertää musta (sametti) reuna ja siinä on musta lippa. Lippa on useimmissa lakeissa muovia, mutta nahkalippaisiakin lakkeja on saatavilla; ne ovat yleensä kuitenkin hiukan hintavampia. Lakin samettinauhaa koristaa seppelin kehystetty kullanvärinen lyyra.

Vuorikangas on suomenkielisten ylioppilaiden lakeissa sinivalkoinen ja ruotsinkielisten lakeissa sinikeltavalkoinen. Aiemmin yliopistossa opiskelleet ja osakuntiin liittyneet nuoret käyttivät yleisesti ns. osakuntavärejä lakeissaan. Alkuperäinen vuorikangas korvattiin tällöin osakunnan omia värejä tunnustavalla silkkivuorilla. Nykyään osakuntavärien käyttö on vähäisempää.

Tehdastekoinen ylioppilaslakki maksaa kaupasta riippuen keskimäärin 17 - 35 euroa. Jotkut vaateliikkeet saattavat tarjota lakkiaispukineiden ostajille lakkeja alennettuun hintaan. Hiukan ylellisyyttä kaipaaville ylioppilaille on markkinoilla tarjolla myös käsintehtyjä valkolakkeja.

Lakkiaispäivänä on hyvä pitää mielessä, että kun lakin kerran päähänsä laittaa, sitä ei parane enää samana päivänä ottaa pois, ellei sitten ole valmis muotoilemaan hiuksiaan kokonaan uudestaan. Lakki nimittäin painaa hiukset armottomasti lakoon ja jättää ympyränmuotoisen puumerkkinsä ylioppilaan päähän.

Lakki lepoon juhlapäivän jälkeen

Mitään erityisiä hoito-ohjeita ylioppilaslakkia varten ei ole. Lakin sisään kannattaa laittaa tueksi pahvirengas ja sen jälkeen sen voi kääriä vaikka muovipussiin. Lakki kannattaa pakata takaisin sen omaan laatikkoonsa, jossa se säilyy parhaiten ja josta se tarvittaessa löytyy helposti.

Valkoinen ylioppilaslakki on erittäin arka lialle ja ajan hampaille. Vanhemmiten lakki tahtoo lähes väistämättä alkaa kellastumaan. Monien mielestä se kuitenkin kuuluu asiaan. Tahriintunut lakki kannattaa kiikuttaa pesulaan puhdistumaan, sillä kotikonstein herkkä päähine saattaa mennä lopullisesti pilalle.

Pipo päähän ja ylioppilaaksi

Viime keväänä markkinoille tuli **Paola Suhosen** suunnittelema ylioppilaan vaihtoehtopäähine: ylioppilaspiipo. Bob Helsingin nettisivuilla kerrotaan, että ylioppilaspiipo tehtiin oman elämänsä ylioppilaille, ihmisille jotka keskittyvät tekemään sitä mitä haluavat ja osaavat. Ylioppilaspiipoja myyvät: One way, Ivana Helsinki ja Arnolds, sekä netissä Bob Helsinki. Pipon hinta on 30 euroa.

Merja Salmi Bob Helsingistä kokee, että ylioppilaspiipo tuli tarpeeseen. ”Tunnen monia ihmisiä, jotka eivät halua laittaa ylioppilaslakkia vappunakaan päähänsä”, hän perustelee. Hänen mielestään piipo on hyvä vaihtoehto niille, jotka vierastavat perinteistä ylioppilaslakkia. ”Piipo on filosofinen symboli oman elämänsä ylioppilaille. Niille, joilla on oma visio elämästä ja jotka uskaltavat toteuttaa sitä”, hän selittää.

Laila Karttunen-Airas Wahlmanin hattuliikkeestä kertoo arvostavansa paljon ylioppilaita. Hän ei pidä piipoa tarpeeksi arvokkaana päähineenä ylioppilaille. ”Ylioppilaslakki on pitkän työn merkki ja sen kuuluu olla sen arvoinen”. Hänen mielestään piipo voi olla oivallinen päähine kaikenlaisiin keveämpiin opiskelijapippaloihin, mutta suurta päivää juhlistamaan se ei hänen mukaansa sovi. ”Ei piipo voi olla mikään saavutuksen tulos”, Karttunen-Airas kiteyttää.

LYYRA

Lakin pieni, mutta tärkeä koriste

Kullanvärinen seppelin kehystetty lyyra kruunaa ylioppilaslakin. Lyyra on alkujaan Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan tunnus, josta se levisi yleiseen käyttöön. Helsingin yliopiston opiskelijoilla ja yliopistoon kuulumattomilla on lakissaan lyyratunnus. Muiden korkeakoulujen opiskelijat kantavat lyyran tilalla oman opinahjonsa tunnusta.

Lyyra kielikiistan välineenä

Suomalaisuusliikkeiden ja kärkkään kielipolitiikan aikoina ylioppilaat ilmaisivat lakkiensa lyyrien koolla kantansa kielikiistaan. Mitä kiivaampi suomenkielen kannattaja ylioppilas oli, sen pienempää lyyraa hän lakissaan kanto. Tuohon aikaan suomenmielisten lakkeja saattoivat koristaa 14-, 12 – tai jopa 10-millimetriset lyyrat. Nykyisin lyyran koolla ei ole enää juurikaan merkitystä. Ruotsinkielisten ylioppilaiden lakkilyyra on tosin vieläkin suurempi, kuin suomenkielisten; se on halkaisijaltaan 22-millimetrinen. Suomenkielisten ylioppilaiden lakkeja taas koristaa nykyään lähes aina 16-millimetrinen lyyra.

Rihkamaa vai aidon kullan kimallusta?

Tehdasvalmisteisten lakkien sekoitelyyrat sisältävät usein varsin niukasti kultaa, jos haluaa koristaa lakkiaan aidolla kultalyyralla, kannattaa valmiiksi kiinnitetyn lyyran tilalle ostaa kultasepäniikkeestä uusi, arvokkaampi versio. 14 karaatin kultalyyra maksaa kultasepäniikkeissä tavallisesti alle 20 euroa.

Kultainen kiitollisuudenosoitus

Äidinlyyran luovuttaminen on jokaiselle abiturientille sovelias ja kaunis tapa kiittää omaa äitiään lapsesta saakka saamastaan tuesta ja huolenpidosta. Äidinlyyra on yleensä kultainen 16 millimetrinen lakkilyyran kaltainen koru. Äidinlyyra kiinnitetään yleensä rintaan rintakorun tavoin, mutta se voi myös olla kiinnitettynä kaula- tai rannekoruun. Äidinlyyriä myyvät etupäässä kultasepäniikkeet.

Äidinlyyraa voi käyttää esimerkiksi tärkeissä perhejuhlissa ja toisten lakkiaisissa. Äiti voi kantaa samanaikaisesti useita lyyriä, yhtä kutakin ylioppilaksi kirjoittanutta lasta kohden. Useamman lyyran omistava äiti voi yhdistyttää ne kultasepäniikkeessä.

NAISTEN PUKEUTUMINEN

Hyvä maku ennen kaikkea

Vanhojentanssit on tanssittu helmat hulmuten ja vuorossa on nuoren naisen seuraava tärkeä pukujuhla. Vaikka ylioppilasjuhlassa puku ei ehkä näyttelekään aivan yhtä tärkeää osaa, kuin vanhojentansseissa, on ylioppilaspuvun valinta silti monen mielestä vaativa tehtävä.

Ylioppilaskuvat jäävät muistoksi tärkeästä päivästä, joten olisi mukava, että vielä vuosien päästäkin voisi olla tyytyväinen asuvalintaansa.

”Tietenkin pukua valittaessa täytyy pitää normaali häveliäisyys mielessä, eli ei saa pukeutua paljastavan mauttomasti, vaan juhliä kunnioittaen, tyylikkäästi”, **Outi Redsvén** Stockmannilta neuvoo. Päiväjuhlaan tulee pukeutua hillitymmin, kuin iltajuhlaan, eli itse ylioppilasjuhlaan paljas selkä ei esimerkiksi ole sovelias. ”Iltajuhlissa puku saa luonnollisesti olla juhlavampi, samoin materiaalit. Illalla puku saa muutenkin olla avonaisempi, jopa rohkea”, Redsvén neuvoo. Hän korostaa kuitenkin, että valinnat tulee aina tehdä tyyllillä ja hyvällä maulla, sekä oma vartalo huomioon ottaen.

Audreyn ja Jacklynin tyyliin

Ylioppilasjuhlaan ostetaan Redsvénin mukaan eniten tyylikkäättä kotelomekkoja ja housupukuja. Hän vakuuttaa, ettei housuasua ole nykyään mikään harvinaisuus. Hänen mielestään housupuku voi olla suoranainen pelastus niille, joiden säätet eivät ole luotu hameita varten. ”Eikä housuasua ole välttämättä yhtään sen arkisempi, kuin hame- tai mekkoasukaan, vaan monesti vartalon ja persoonan huomioon ottaen se on paljon parempi vaihtoehto”, Redsvén vakuuttaa. Hänen mukaansa housupuvuista suosituimpia ovat yksinkertaiset pellava kokonaisuudet. Pellava-asua Redsvén luonnehtii kauniiksi, klassiseksi ja varmaksi valinnaksi.

Tämän kevään pukeutumistrendeiksi Redsvén listaa naisellisuuden ja naiselliset kankaat.

”Ikiklassinen juhlamateriaali silkki on hyvin suosittu, varsinkin Audrey Hepburn ja Jacklyn Kennedy – tyyppisissä hihattomissa kotelomekoissa, joissa voi olla ainoana koristeena esimerkiksi pikku rusetti rintojen alla”, hän selittää.

Vältä tukehtumis- ja paleltumiskuolema

Juhlavaatteissa olo ei ole useinkaan yhtä kotoisa, kuin verkkapuvussa tai pyjamassa, eivätkä juhlat mutta herkkä kankaat kestä kovin kovaa kohtelua. Juhla-asuun sonnustautuneen täytyykin kiinnittää erityistä huomiota siihen mihin ja miten menee istumaan ja etenkin syödessä täytyy pitää silmällä, etteivät kahvit läiky syliin ja kermavaahdot mene rinnoille. Outi Redsvén näkee kauneuden vaivan arvoiseksi. ”No juhlassahan voi tietenkin esteettisyyden vuoksi vähän kärsiäkin, eihän ne juhlat monta päivää kestä”, hän muistuttaa.

Käytännöllisyyttä ei kuitenkaan kannata unohtaa. ”Jos juhlapäivä onkin hellepäivä, kannattaa miettiä, että mitä sieltä jakun alta paljastuu, jos sen joutuu jossakin vaiheessa heittäämään pois. Samoin viileämpiä kelejä varten esimerkiksi hihattomiin kotelomekkoihin kannattaa miettiä kokonaisuuteen sopiva, käsivarret peittävä, bolero, neuletakki, jakku tai huivi”, Redsvén neuvoo.

Elintärkeät asusteet

Kun itse puku on valittu, ei urakka ole vielä kokonaan ohi. Asusteiden valinta voi olla aivan yhtä työlästä, kuin itse puvunkin. Redsvenin mukaan asusteiden täytyy täydentää asukokonaisuutta rikkeettömästi ja varsinkin juhlassa kokonaisuuden tulee olla ehyt ja katseenkestävä. ”Usein itse vaate voi olla tosi yksinkertainen ja selkeä, ja kokonaisuuden juju piilläkin asusteissa”, hän selittää.

Redsven korostaa kuitenkin, ettei kannata tehdä mitään äärihankintoja. Ylioppilaskuvissa asu saattaa nimittäin näkyä vuosikymmeniä. ”Klassiset valinnat kestävät paremmin ajan patinaa”, hän neuvoo.

Kengät ja laukku valitaan aina toisiinsa sopiviksi. Laukun ja kenkien täytyy olla joko samaa sarjaa tai samaa väriä, sekä muutenkin tyyliensä ja materiaaliensa puolesta hyvin samanhenkiset. Kenkien suhteen Redsven kehottaa varovaisuuteen: ”Nythän nuorison kenkämuoti on lievästi sanottuna erikoista, joten kehottaisin turvautumaan hyvin klassisiin valintoihin, jotta ylilyöntejä ei tule”.

Hillitynpää hintaluokkaa vai bountique loistoa?

Juhlapukeutuminen ei yleensä ole ihan halpaa huvia. Monet ovat kuitenkin valmiita höllentämään kukkaronsa nyörejä, jotta uusi ylioppilas voi juhlapäivänään loistaa kilpaa valkolakkinsa kanssa. Redsvenin mukaan kohtuuhintaisen asukokonaisuuden kenkineen saattaa saada noin 150 eurolla. 550 euroakin voi hänen mukaansa juhlakokonaisuuteen humahda aivan kevyesti. ”Saahan siihen menemään miten paljon tahansa, jos turvaututaan todellisiin bountique-merkkeihin ja nimekkäisiin valmistajiin”, Redsven summaa.

MIESTEN PUKEUTUMINEN

Asiallinen linjapitää miehen tiellä

Nykyään löytyisi varmasti esimerkkejä mitä mielikuvituksellisimmista lakkiaisasuista, mutta perinteinen tyylikäs puku on silti pitänyt pintansa lakkiaisten suosikkipukineen. Harvalla nuorella miehellä on kuitenkin kaapissaan odottamassa valmista juhlakokonaisuutta, joten moni joutuu ennen suurta päivää suuntaamaan kulkunsa pukuostoksille.

Paula Viljanen Stockmannilta arvelee, ettei ylioppilaspuvun valintaa varten ole olemassa varsinaista etikettiä. ”Tietenkin on hyvä pukeutua asiallisesti ja tilannetta kunnioittaen, sillä onhan se saavutus nuoren elämässä”. Viljasen mukaan samaa pukua käytetään yleensä sekä päivällä, että illalla. ”Iltajuhlan pukeutumistyylillä voi olla vapaampi ja esimerkiksi ylioppilaspukuun pukeuduttaessa solmion voi jättää pois ja vaihtaa paidan rennompaan, tilaisuuteen sopivaan paitaan”, hän neuvoo.

Klassinen musta pitää pintansa

”Yleensä ylioppilaspojat valitsevat kokopuvun. Se voi olla tumma puku, tai vaalea kevätuku”, Viljanen selittää. Myös irtotakista ja housuista koostuva yhdistelmäasu on mahdollinen. Paita valitaan puvun mukaan. Valkoinen paita on perinteinen ja tyylikäs valinta, mutta tarjolla on myös muita vaihtoehtoja. Viljasen mukaan paita voi olla yksivärinen, ruudullinen tai hillityn raidallinen. Ylioppilaspuvuissa käytetään useimmiten solmiota, rusettien käyttö on vähäisempää. Solmion

valintaan vaikuttavat paitsi puku ja paita, myös ylioppilas itse. Viljanen neuvoa, että ylioppilaslakki olisi hyvä ottaa mukaan ostoksille, niin että näkee miten kokonaisuus toimii.

Viljasen mukaan pukujen mallit eivät muutu vuosittain paljonkaan. ”Tämän kevään trendinä mainittakoon, että pukujen linjat ovat jälleen hiveneren kaventuneet. Trendikkäin olisi kaksinappinen yksirivinen malli, mutta eniten ostetaan kolminappista”, hän kertoo. Viljanen uskoo, että musta puku on tänäkin keväänä suosituin. Yksilöllisempää vaihtoehtoa kaipaava voi harkita esimerkiksi mustaa liituroitettua pukua. Viljanen korostaa kuitenkin, ettei tällöin ole kyseessä tumma puku.

Tyylipoliisin pampun välttäminen

Moni uusi ylioppilas saattaa olla ensi kertaa elämässään pukuostoksilla. Välttyäkseen pukeutumiskömmähdyksiltä, on nuoren miehen hyvä varata ostoksille mukaansa asiaan perehtynyt assistentti tai kääntyä rohkeasti asiantuntevien myyjien puoleen. ”Kömmähdyksiä tulee helposti esimerkiksi puvun mitoitusien suhteen”, Viljanen kertoo. Pukuja on tarjolla hyvin erilaisin mitoituksin, joten esimerkiksi lahkeiden ja hihojen pituuksia voidaan ostosyhteydessä korjata sopivammiksi.

Kengiksi valitaan hänen mukaansa yleensä nuorekkaat pukukengät, joissa on ohut kumipohja. ”Ei siis traktoripohjia puvun kanssa”, Viljanen varoittaa. Tänä keväänä on markkinoille tullut paljon myös rennompia kenkämalleja. Viljanen korostaa, että rennompaakin kenkää valittaessa kannattaa pitää huolta hillitymmistä vaihtoehdoista.

Viljanen neuvoa, että mustan tai tumman puvun kanssa käytetään mustia kenkiä, sukia ja vyötä. Vaaleanruskean puvun kanssa voi käyttää, joko mustia tai ruskeita asusteita. Hän muistuttaa myös, että kenkien ja vyön tulee aina olla samanväriset.

Tyylilykkyyden hinta

Parhaimpana pukumateriaalina Viljanen pitää 100% villaa, koska se hengittää hyvin. Hänen mukaansa monet nuorten miesten puvut ovat kuitenkin valmistettu esimerkiksi viskoosipolyestersekoitteesta. Viljanen laskee, että kohtuuhintaisen puku, paita, solmio-yhdistelmän saa noin 300 eurolla. Parempilaatuisista materiaaleista valmistetun kokonaisuuden hinta nousee helposti 500 euroonkin. Monet ylioppilaat valitsevat Viljasen mukaan keskihintaisen puvun, sillä sille ei ole välttämättä odotettavissa monta käyttökertaa.

KUTSUT

Kutsumattomat vieraat saapuvat taloon

Yleensä ylioppilasjuhliin ei kutsuta erikseen, vaan vieraat saavat vapaasti tulla onnittelemaan ylioppilasta. Jotkut perheet laittavat lehteen kutsun, jossa ilmoitetaan mihin aikaan vieraiden on soveliaasti saapua. Erillisiä kutsujakin voi tietenkin lähettää, tai esimerkiksi soittaa kaikille niille, joiden ehdottomasti haluaisi juhliin saapuvan. Kirjallisia kutsuja on hyvä lähettää silloin, jos juhlat järjestetään vaikeasti löydettävässä paikassa.

Outoja naamoja olohuoneessa

Ylioppilas on tietenkin koko juhlan keskipiste. Monet vieraat saattavat kuitenkin vaikuttaa itse ylioppilaan mielestä täysin tuntemattomilta. Nolojen tilanteiden välttämiseksi juhla-alun onkin

hyvä varautua hyvissä ajoin vaatimaan tehtäväänsä kertaamalla sukulaissuhteita ja perhetuttupiirejä. Pika-apua juhlapäivän tunnistusongelmiin voi yrittää vaivihkaa anoa vanhemmilta, mutta juhlan hälyssä se on usein vaikeaa. Juhlakalulla kannattaa olla hallussa small-talkin perusteet, niin että voi sitten heittää juttua, kuin vanha tuttu senkin täti-ihmisen kanssa, jonka on ”tavannut” viimeksi 2-vuotiaana.

TARJOILUT

Kotileipuri vai pitopalvelu?

Heti kun juhlat ovat varmistuneet, on hyvä aloittaa tarjoilujen suunnittelu. Ensin täytyy suunnitella mitä tarjotaan. Sen jälkeen voi alkaa miettimään mitä tarjottavista haluaa valmistaa itse ja mitä tilata konditoriasta tai pitopalvelusta.

Hankipa tarjoilut millä tavalla tahansa on valmistelut hyvä aloittaa ajoissa. Kotona leivonnaisia voi alkaa valmistaa jo paljon ennen juhlia. Esimerkiksi pikkuleivät ja kuivakakut säilyvät hyvin pakastimessa. Pitopalveluiden ja konditorioiden herkut on syytä varata hyvissä ajoin, sillä loppukevät on leipureille kiireistä aikaa. Fazerin konditoriassa työskentelevä **Liisa Valve** kertoo, että ylioppilasjuhlien aika on ainakin heillä ihan selvä ruuhkahuippu.

Lakitettu kakku ja ehkä pikkusuolaistakin

Kahvitarjoilu kuuluu olennaisena osana ylioppilasjuhlaan. Perinteisimpiä juhlapöydän kahvileipiä ovat erilaiset pikkuleivät, pullat ja kuivakakut. Tärkein tarjottava on tietenkin itse ylioppilaskakku. Sen virkaa toimittaa yleensä perinteinen täytekakku, jota voi koristaa esimerkiksi pieni lakki tai lyyra.

Liisa Valveen mukaan Fazerilta ostetaan ylioppilasjuhliin perinteisempien kahvileipien lisäksi myös käsin tehtyjä ylioppilaslyyralla koristeltuja suklaakonvehteja. ”Kaikki menee mitä tehdään”, hän kertoo konvehtien suosioista. Valveen mukaan juhlatarjoamisten trendinä on tällä hetkellä keveys. Marjakakut ja piiraat ovat suuressa suosiossa. ”Ihmisten mielestä niissä on keveyden tuntua”, hän selittää.

Makeiden tarjottavien lisäksi pöytään voi varata myös suolaista purtavaa. Pikkusuolaisiksi tarjottaviksi käyvät esimerkiksi voileivät, pasteijat, karjalanpiirakat ja juusto- tai voisarvet. Erilaisia salaatteja voi tehdä helposti isompiakin määriä. Valveen mukaan voileipäkakkujen kysyntä on heillä selvästi vähentynyt. Niiden sijasta ostetaan erilaisia suolaisia piiraita ja salaatteja. Hänen mielestään keveystrendi näkyy tässäkin asiassa.

Kaikki eivät syö kaikkea

Ruoka-aineallergiat ovat nykyään valitettavan yleisiä, joten ne on hyvä ottaa huomioon tarjoiluja suunniteltaessa. Jos ei tiedä varmaksi ketä juhliin on tulossa, on hyvä varata tarjolle myös esimerkiksi gluteenittomia ja laktoosittomia vaihtoehtoja. Diabeetikkoja varten Valve suosittelee tarjottavaksi tavallista peruspullaa, jossa on vain vähän rasvaa ja sokeria. Rasvaiset sokerittomatkin tarjottavat ovat hänen mukaan diabeetikolle vaarallisempia, kuin vähän tavallista sokeria sisältävät vähärasvaiset tarjottavat. Kala-allergia on melko yleinen, joten jos suolaisiin tarjoamisiin haluaa laittaa kalaa, kannattaa pöytään varata jotain kalatontakin tarjottavaa. Myös kasvissyöjät on hyvä ottaa huomioon juhlapöydän antimia suunniteltaessa.

Pöytä koreaksi

Juhlapöydän on hyvä myös näyttää juhlavalta, joten kattaukseen, pöydän koristeluun ja tarjottavien esille asettamiseen kannattaa kiinnittää erityistä huomiota. Astioiden olisi hyvä olla samaa sarjaa, jos kotoa ei löydy tarpeeksi isoa astiastoa vierastulvan kestitsemiseen voi astioita lainata esimerkiksi pitopalveluista.

Lässähtänyt kakku ei houkuta ketään

Ylioppilasjuhlat kestävät usein koko päivän. Uusia vieraita saattaa tulla jatkuvasti, joten tarjoilupöydän täytyy olla valmiina koko ajan. Kaikki tarjoamiset eivät kuitenkaan kestä päivän mittaista pöydällä seisomista, varsinkin kun alkukesän päivät saattavat olla hyvin lämpimiä. Lämpimässä lässähtänyt täytekakku on tuskin kenenkään mielestä houkutteleva, päinvastoin se voi muuttua lähinnä etovaksi.

Liisa Valveen mukaan tarjoilu onnistuu parhaiten silloin, kun tarjottavat ovat pienissä annoksissa, niin että niitä voi laittaa esille vähän kerrallaan ja pitää loput kylmässä. ”Paras on kun varaa vähän eri laatuja ja niitä sitten runsaasti. Ei tarvitse olla hirveää määrää eri sortteja”, hän neuvoo.

JUOMAT

Malja juhlan kunniaksi

Ylioppilasjuhlassa vieraille voi tarjota juhlamaljan, joka kohotetaan yleensä ylioppilaan ja hänen vanhempiansa kanssa. On hyvä sopia jo etukäteen, että joku ottaa juhlapäivänä huolekseen juomien kaatamisen ja tarjoilun.

Juhlamaljat tarjoillaan tarjottimelta, jolta vieraat saavat itse ottaa valmiiksi täytetyt lasit. Maljojen tarjoilijan on hyvä olla vieraita vastassa itse juhlahuoneiston edessä. Eteiseen ei kuitenkaan kannata mennä ahdistelemaan. Siellä ylioppilas, ja usein myös hänen vanhempansa, vastaanottavat vieraat. Vieraiden täytyy saada rauhassa riisua takkinsa ja ylioppilaan luovuttaa saamansa kukat ja lahjat jollekin, joka huolehtii ne asianmukaisesti esille. Eteisessä kenelläkään ei riitä huomiota, saati sitten käsiä juhlamaljan vastaanottamiseen. Ahtaassa eteisessä käteen tuupatut juomat luultavasti päätyvät vain jonkun mekon tai puvun rinnoille.

Mitä lasiin kaadetaan?

Kuohuviini tai kevyt valkoviini ovat klassisia valintoja juhlamaljoiksi. Kuohuviinit ovat viinejä, jotka sisältävät hiilihappoa. Kuohuviinejä kutsutaan monesti virheellisesti myös Samppanjaksi, tätä nimitystä saa kuitenkin virallisesti käyttää vain Ranskan Champagnen maakunnassa valmistetuista kuohuviineistä.

Jos juhlajuomaksi valitsee alkoholipitoisen juoman täytyy tarjolle ehdottomasti varata myös alkoholiton vaihtoehto. Pommac on ehkä alkoholittomista juomavaihtoehtoista suosituin. Juhlamaljana voi tarjoilla myös esimerkiksi alkoholitonta boolia, hedelmäjuomaa tai simaa. Juomareseptejä löytyy keväisin yleensä runsaasti lehdistä, ja kirjastoista voi kysellä juomaohjeita sisältäviä kirjoja.

Oikeaoppista maljankohottelua

Kuohuviini tarjoillaan jäädytettynä, noin 6 – 8 asteisena. Myös alkoholittomat juomat tarjoillaan jäädytettynä. Viinilasia ei tule kaataa liian täyteen, noin kaksi kolmasosaa lasin korkeudesta on sopiva määrä. Maljoja kohotettaessa nostetaan lasia ja katsotaan silmiin sitä jonka kanssa malja juodaan, sekä ennen että jälkeen juomisen. Lasia ei tule kohottaa hartiakorkeudelle, muttei myöskään jättää vyötärön tasolle.

Koska ylioppilasjuhliin tiputtelee vieraita pitkin päivää, täytyy isäntäväen kohottaa päivän aikana useita maljoja. Tämän vuoksi juhlakalun ja tämän vanhempien kannattaakin mieluiten pidättäytyä pääasiassa alkoholittomassa juhlujuomassa. Humaltunut juhlakalu ja isäntäväki tuskin tekevät juhlasta ikimuistoista, eivät ainakaan positiivisessa mielessä.

KUKAT

Sano se kukkasin

Ylioppilasta on tapana onnitella kukin. Ruusut ovat perinteisin valinta, mutta onnittelijalla on myös muita vaihtoehtoja. Syväsen kukassa työskentelevä **Outi Oksanen** kertoo, että ruusujen lisäksi heiltä ostetaan ylioppilaille esimerkiksi gerberoita ja värikkäitä kalloja. Mitään erityistä etikettiä ylioppilaa onnittelukukan valintaa varten ei hänen mielestään ole.

Oksanen mukaan ruusujen sijasta muita kukkia ostetaan enemmän tytöille, kuin pojille. Poikia onnitellaan usein perinteisillä punaisilla tai keltaisilla ruusuilla. Myös siniseksi värjätty ruusu on suosiossa.

Ylioppilaille voi yksittäisen kukan sijasta ostaa myös kimpun. Oksanen arvelee, että kimppuja viedään enemmän silloin kun mennään ylioppilaa kotiin onnittelemaan. Heti lakitustilaisuuden jälkeen onnitellaan usein yksittäisillä kukilla, jotka ovat varmasti kätevämpiäkin juhlapaikan tungoksessa.

Koti puhkeaa kukkaan

Ylioppilaa kotiin kertyvien kukkien määrä riippuu eniten siitä, kuinka paljon juhlissa käy vieraita. Nyrkkisäännöksi ylioppilasjuhlien järjestäjille voi kuitenkin antaa sen, että yleensä kukkia tulee ja PALJON.

Kukatulvaan on hyvä varautua etukäteen penkomalla läpi kaikki kaapit, laatikot ja varastot, mistä maljakoita voi mahdollisesti löytyä, ja jos ei itse satu omistamaan maljakoita yhtä paljon kuin pienessä kukkakaupassa, kannattaa kääntyä ystävien, naapureiden ja sukulaisten puoleen. Juhlapäivänä maljakoita on parempi olla liikaa, kuin liian vähän. Hätätilassa tietysti kelpaavat tavalliset pullot ja lasipurkitkin, vaikkeivät ne niin esteettisiä olisikaan.

Kukkien kanssa apu on tarpeen, joten on hyvä värvätä jo etukäteen joku huolehtimaan kukkapaketien avaamisesta ja kukkien asianmukaisesta esille laittamisesta. Vieraita voi tulla kerralla paljon ja juhlakalu voi olla pian pulassa, jos vieraiden vastaanottamisen lisäksi täytyy vielä alkaa huolehtimaan kukkien sijoittamisesta.

Kuinka välttää nuupahdukset?

Kukat tuovat kotiin juhlan tuntua, mutta nuupahtaneina ne näyttävät surullisilta. Muutamien hoito-ohjeiden kertaaminen ennen juhlia ei ole siis pahitteeksi.

Kukat on hyvä laittaa veteen heti, kun on ottanut ne ulos paketista. Ruusut ja muut puuvartiset kasvit viihtyvät parhaiten lämpimässä vedessä, muille kukille kannattaa laittaa haaleaa vettä. Alimmat lehdet tulee tarvittaessa poistaa, niin etteivät ne joudu veden alle. Ne voivat hajotessaan pilata veden. Käytä aina puhdasta astiaa ja raikasta vettä.

Sidotut kimput on hyvä pitää sidottuna maljakossakin. Pitkävartiset kukat kannattaa laittaa korkeaan maljakkoon, jotta varret eivät ala nuokkumaan.

Leikkokukkien varsiin on yleensä leikattu vino imupinta, niin että ne voivat paremmin imeä vettä. Tarvittaessa kukan varren voi leikata kotona uudelleen. Leikkaamiseen tulee käyttää terävää veistä, ei saksia.

Leikkokukkia ei tule asettaa vetoon tai suoraan auringonvaloon. Useimmat kukat ovat herkkiä etyleenille, jota ne voivat saada esimerkiksi kypsyivistä hedelmistä, vihanneksista ja pakokaasuista. Kukkia ei siis kannata asettaa esimerkiksi hedelmävadin läheisyyteen.

Monet leikkokukat hyötyvät leikkokukkavirkisteestä, joka ravitsee kukkia ja auttaa pitämään veden puhtaana ja bakteerittomana. Virkistettä käytettäessä riittää, kun vettä lisää aina tarvittaessa. Leikkokukkavirkisteen sijasta voi käyttää esimerkiksi sokeripalaa, mutta tällöin vesi tulee vaihtaa päivittäin ja samalla tarkistaa varsien imupinnat. Yöksi kukat on hyvä siirtää viileään, esimerkiksi portaille, parvekkeelle tai kellariin.

Kuivatut ylioppilasruusut ovat mukava muisto juhlapäivästä. Kuivattamista varten ruusut ripustetaan kattoon, pois suorasta auringonpaisteesta, kukka alaspäin ja annetaan niiden roikkua siinä muutamasta viikosta kuukauteen.

VALOKUVAUS

Kuva muistoksi ja kiitokseksi

Uudesta ylioppilaasta otetaan yleensä kuva, joka jää muistoksi niin ylioppilaalle itselleen, kuin hänen perheelleen ja läheisimmille sukulaisillekin. Myös vieraita kiitetään usein juhlien jälkeen ylioppilaan kuvalla varustetulla kiitoskortilla. Ylioppilaskuvan voi otattaa valokuvaamossa tai esimerkiksi omalla kameralla kotona. Itse otetuista kuvistakin voi teettää kiitoskortteja, mutta kortit voi tietenkin askarrella myös itse. Jos ylioppilaskuvansa haluaa otattaa valokuvaamossa, on kuvausaika varattava hyvissä ajoin. Ei varmasti ole mikään yllätys, että valokuvaamoissa on ruuhkaa ylioppilasjuhlien aikaan.

Itse juhlista on myös hyvä ottaa kuvia muistoksi. Paikalla saattaa olla kaukaakin saapunutta sukua ja harvinaisia vieraita, joten tilaisuutta kannattaa käyttää hyväksi.

Ylioppilaan itsensä näköinen kuva

Ylioppilaskuva voi olla hyvin perinteinen henkilökuva, jossa ylioppilas poseeraa lakin ja usein yhden ruusun kanssa. Mikään ei kuitenkaan estä irrottelemasta. Kuvausstudion sijasta kuvat voi

ottaa esimerkiksi ulkona, jolloin taustakankaan tilalle voi etsiä mieleisensä maiseman. Jäykkä poseeraaminen ei ole pakollista. Virallisen, mutta jäykän näköinen kuva on paljon huonompi vaihtoehto, kuin pilke silmäkulmassa otettu luonnollinen kuva. Joskus ylioppilas voi haluta kuvaan mukaan esimerkiksi soittamansa instrumentin tai rakkaan lemmikkieläimensä. Tärkeinä on, että kuvat ovat ylioppilaan itsensä näköisiä ja tälle mieluisia.

JATKOT

Suuren päivän ilta

Illan tullen juhlakalu yleensä poistuu paikalta, sillä jatkot on tapana viettää kavereiden kanssa juhlien. Kun sukulaiset ja perhetuttavat ovat ensin saaneet jututtaa uutta ylioppilasta kahvittelun lomassa, on täysin oikeutettua, että kaveruksilla on mahdollisuus juhlistaa suurta päivää myös porukalla jonka kanssa lukio on puurrettu läpi.

Ylioppilaaksi pääsy on tärkeä etappi elämässä ja kyllähän sitä saavutusta saa juhliakin. Kannattaa kuitenkin muistaa välillä jarrutella menoa, mikäli tuntuu että homma karkaa täysin käsistä. Tärkeän päivän illasta on varmasti mukava muistaa jotain muutakin kuin pelkkää mustaa, joten alkoholitoleranssi kannattaa arvioida mieluummin ala-, kuin yläkanttiin. Suurta päivää voi tietenkin juhlistaa myös täysin ilman alkoholia.

Jotta kamalalta aamulta vältyttäisiin

Varsinkin silloin jos on lähtenyt liikkeelle juhla-asussa, kannattaa hiukan pitää silmällä mihin istuu ja mitä syliinsä kaataa. Juhlavaatteet valmistetaan usein herkistä materiaaleista, joita ei välttämättä saa edes yrittää pestä kotona. Kemiallinen pesu ei ole ilmaista ja kalliin juhlavaatteen lopullinen tarveleminen harmittaa varmasti pitkään.

Pahimmissa tapauksissa juhlakalu saattaa aamulla herätä ilman lakkia, kenkää, kenkiä tai laukkaa. Vaatteiden totaalisesta häviämisestä en ole kuullut yhtään tarinaa, mutta niistäkin on parempi varmuuden vuoksi pitää hyvä huoli. Joskus onnittelijoita saattaa saapua myös sunnuntaina. Sitäkin silmälläpitäen olisi hyvä, ettei sunnuntaiamuna heräisi ihan nakit silmillä ja juhlapuku tarviöllä.

Monilla on ylioppilaskuvaus edessä vasta juhlien jälkeen, joten on varmasti paljon mukavampaa jos kaikki tamineet ja ylioppilaslakki olisivat silloin vielä kuvauskunnossa ja varsinkin tallessa.

On tietenkin toivottavaa, että varsinkin ylioppilaalle itselleen jäisi lakkiaispäivästä mahdollisimman mukava muisto. Ei silti kannata vajota itsesääliin, jos kaikki ei sujukaan aivan suunnitelmien mukaisesti.

Pieniä kömmähdyksiä ja suurempiakin katastrofeja tapahtuu lähes jokaisissa juhlissa, eikä niiden vuoksi tarvitse juhlamieltään kadottaa. Onhan se tietenkin surullista, jos juhlakalu kompastuu helmoihinsa lakkia hakiessaan tai kakku huilahtaa pöydältä keittiön lattialle, mutta vuosien kuluttua kömmähdyksistä tulee usein, vaikkeivät ne heti naurattaisikaan, kaikkein hauskimpia muistoja. Jos asiat siis tuntuvat menevän mönkään pahemman kerran, ei kannata lyödä hanskoja tiskiinkin, vaan suhtautua tilanteeseen huumorilla. Loppujen lopuksihan juhlat ovat kuitenkin itse ylioppilasta varten.